

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 18 – 1/2011.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/1_11/ajank_nissi.pdf]



AJANKOHTAISTA

MUUTTOLIIKETTÄ, POLITIIKKA JA JOULULAULUJA

Kaisa Nissi

Power and Politics

*American Social Science History Association 35th Annual Conference Meeting
18.–21.11.2010, Chicago, Illinois*

American Social Science History Association järjesti syksyllä 2010 vuotuisen konferenssinsa teemalla *Power and Politics* – valtaa ja poliittisuutta. Tapahtuma järjestettiin nyt 35:tä kertaa. Kansainvälinen ja useita tieteenaloja kattava konferenssi koostui järjestäjien mukaan yli 230 paneelista, jotka kaikki keskittyivät Chicagon keskustassa sijaitsevan Palmer House Hilton -hotellin hulppeisiin tiloihin. Suurin osanotto oli epäilemättä Yhdysvalloista ja Euroopasta, mutta myös Aasia ja Afrikka olivat hyvin edustettuina. Lyhyt matka joululauluja raikuviin ostoskeskuksiin ja museoihin oli keskustasijainnin suuri etu. Ilmapiiiri tapahtumassa oli lämmin, sen sijaan konferenssin laajuus toi mukanaan lievää hajanaisuutta tapahtuman kokonaisuuden hahmottamisessa ainakin ensikertalaiselle. Valta, politiikka ja poliittisuus kaikissa muodoissaan olivat työryhmiä ja esitelmiä läpileikkaavia aiheita, joita joskus joutui hakemaan jättiläismäisen konferenssin kokonaisannista. Samalla vallan ja politiikan monimuotoisuus oli nähtävissä siinä, miten erilaisten ja erilaisten tutkimuskohteiden puitteissa ilmiöitä voidaan tarkastella.

Erona moniin suomalaisiin konferensseihin oli yhteisten keynote-esitelmien puuttuminen. Tapahtuma oli fyysisesti koottu pienelle alalle ja yhden rakennuksen sisään, mutta seminaarin muutoin valtava koko vaikutti siihen, ettei erityisen tiivistä konferenssitunnelmaa ollut mahdollista täysin tavoittaa. Työryhmät alkoivat pian ilmoittautumisen jälkeen eikä varsinaista konferenssin avausta ollut, mikä jätti orga-

nisoivan tahon valitettavan etäiseksi. Muutoin tapahtuman järjestely oli kaikin puolin onnistunutta ja ongelmatilanteissakin apua sai kiitettävästi. Itse olisin kaivannut jonkinlaista aloitustilaisuutta, jossa olisi pohjustettu tulevien päivien ohjelmaa ja ehkä myös avattu poliittisuuden ja vallan suhteita työryhmien keskusteluja silmällä pitäen. Toinen hajanaisuutta lisäävä tekijä oli työryhmien liikkuvuus ja vaihtuvuus. Useimmat istunnot kokoontuivat vain yhteen istuntoon, jossa käsiteltiin 3-7 paperia, minkä jälkeen puheenjohtajat ja kommentaattorit siirtyivät uusiin paneeleihin toisaalle. Paperin esittäjille tämä toki antoi mahdollisuuden päästä mukaan useampiin työryhmiin, kun omaan työryhmään ei tarvinnut sitoutua koko konferenssin ajaksi. Valinnat muiden kuin oman työryhmän suhteen olikin tehtävä huolella, sillä päällekkäisyydet, runsas valikoima ja mielenkiintoiset paperit edellyttivät tarkkaa tutustumista ohjelmaan etukäteen ja huolellista valikoimista siitä, mitä tai ketä halusi kuulla ja nähdä. Ohjelmakirjanen kattoi muutaman sata sivua ja tarjosi siten oivaa iltalukemista hotellihuoneessa. Niin demografian, sosiaalitieteiden, tilastojen kuin sosiologiankin kohdalla etnologin oli paikoin vaikea löytää itselleen parhaiten sopivia ryhmiä, mutta samalla oli avartavaa nähdä, kuinka useat tutkimussuunnat ja -tavat tarkastelivat varsin samoja ilmiöitä eri kannoilta.

Työryhmien aiheet liikkuivat useilla linjoilla mukailen kuitenkin konferenssin yleisteemaa. Sota ja kriisit, maahanmuutto ja etnisyys monissa muodoissaan, protesti ja vastarinta sekä kaupunkitila, hyvinvointi ja työkin olivat selvästi ja toistuvasti esillä. Vallan ja poliittisen kytkeymistä oli johdettavissa toinen toistaan mielenkiintoisempia näkökulmia, ja siten mahdollisuus osallistua vain muutama istuntoihin oli todella harmillista.

MONIKULTTUURISUUDEN MONET MUODOT

Allekirjoittanut osallistui paperillaan *Questions of Multiculturalism* -työryhmään, jonka pienuus kompensoitui intensiivisessä keskustelussa ja hyvin yhteen sovitetuissa papereissa. Puheenjohtajana ja kommentaattorina toimi historian apulaisprofessori Linda Reeder Missourin yliopistosta. Työryhmän aluksi Reeder pohjusti aiheen monimuotoisuudesta esitellen panelistit. Sosiologi Anna Korteweg aloitti teoreettisella katsauksella aiheeseen. Paperissaan *Is Multiculturalism Dead? A Comparison of Immigrant Integration Policy Making in Germany and the Netherlands* Korteweg käsitteli monikulttuurisuutta teoreettisena diskurssina, jonka historia ja poliittinen puhe ovat erilaisia Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Yleinen monikulttuurisuus-diskurssi sai Kortewegin puheessa kolme muotoa: ihannoivan sulauttavan yhteiskuntaideologian, konkreettisen monikulttuurisen käytännön ja poliittisen, akuutin kriittisyyden kohteen, jossa kahden kulttuurin nähtiin törmäävän toisiinsa monoliittisina kokonaisuuksina. Näiden kolmen diskurssin kautta monikulttuurisuus-puhetta pohdittiin sekä yleisemmällä että konkreettisemmalla tasolla. Siinä missä tietyt siirtolaisuuden ilmiöt, kuten lähiöiden ghettoutuminen tai marginalisaatio ovat etenkin Pohjois-Euroopassa paikoin vasta nousemassa, Yhdysvalloissa ”sulatusuuni” -ideologian jäljistä voidaan puhua jo historiallisina ja uudet diskurssin muodot hakevat siellä suuntaansa.

Etnisyyttä, siirtolaisuutta ja monikulttuurisuutta pohtivien työryhmien yhteisenä piirteenä oli laajemminkin keskustelu Yhdysvaltojen ja Euroopan erilaisista siirtolaisuuksista ja historiasta. Niiden vaikutukset monikulttuurisuus-puheeseen ja maahanmuuttoon on säännöllisesti unohdettu puhuttaessa nykyisen maahanmuuton muodoista. Monikulttuurisuus-puheen vaikeus ja ajankohtaisuus tulivat esille siirtolaisuuteen ja etnisyyteen liittyvässä keskustelussa, joka oli sekä *Questions of Multiculturalism* -työryhmän että muidenkin työryhmien sisällä varsin kiivasta.

Siinä missä hollantilaisen tai saksalaisen monikulttuurisen yhteiskunnan toimivuutta tällä hetkellä punnitaan, Suomi ja Ruotsi muodostivat esitelmissä mielenkiintoisen vertailupisteen. Sekä allekirjoittaneen että ruotsalaisen tohtorikoulutettavan Klara Folkessonin (Örebro University) paperit toivat esiin sen, ettei Pohjoismaissa olla vielä täysin keskusteltu siirtolaisuuden ja monikulttuurisen yhteiskunnan muodoista. Eurooppaa ja myös Yhdysvaltoja laajasti koskettavat kysymykset ovat vasta saapumassa Pohjoismaihin. Tämä tarkoittaa integraation ja assimilaation sekä moniarvoisen yhteiskunnan toimivuuden vahvempaa pohtimista. Tärkeitä kysymyksiä ovat esimerkiksi, millä tasolla integraatio voidaan katsoa onnistuneeksi ja kuinka maahanmuuttajataustaisuus vaikuttaa osallisuuteen yhteiskunnassa.

Folkesson tarkasteli paperissaan *Immigrated Muslim Women in the "Ghetto" of Suburban Stockholm: the Case of Botkyrka Municipality and the Power Relation Between Immigrants and Local Politics 1971–2000* tukholmalaisen lähiön maahanmuuttajanaisten sopeutumista ja kiinnittäytymistä omaan kulttuuri-identiteettiinsä käytännön poliittisen aktiivisuuden ohella. Kolmantena paperina työryhmässä oli allekirjoittaneen katsaus maahanmuuttaja- ja kantasuomalaisten pariin arkeen Suomessa ja monikulttuurisuuden kysymyksiin kodin tasolla. Kulttuurisen sopeutumisen, eron teon ja neuvottelun ongelmat, jotka toisissa tapauksissa olivat yhteisön tai yhteiskunnan tason ilmiöitä, otettiin viimeisessä paperissa henkilökohtaisen, mikrotason tarkasteluun. Kommentaattorina toiminut Linda Reeder summasi keskustelun toteamalla, että papereissa tulivat esille juuri Kortewegin huomioimat ongelmat ja moninaisuudet monikulttuurisuus-puheessa. Poliittisuus, jäsenyys ja toiminta, käytännön poliittiset ja arjen ratkaisut ovat osa samaa keskustelua ja kiertävät tutkimuksellisesti jatkuvasti toistensa ympärillä.

MAAHANMUUTTOA, JÄSENYTTÄ JA PERHEHISTORIAA

Siirtolaisuutta ja maahanmuuttajuutta tarkastelevia työryhmiä oli varsin paljon ja myös monien muiden ryhmien aiheet jollain tavoin liittyivät etnisyyteen tai osallisuuteen yhteiskunnassa. Ylirajaisuutta ja kansalaisuutta tarkasteltiin useissakin ryhmissä. Esimerkiksi *(Re)Addressing "Race," Class, Gender, and Power: Transnational Ties and Constructions of New National Identities* -istunnon aiheet olisivat voineet olla myös edellisessä ryhmässä. Esimerkiksi historian tohtorikoulutettava Nadia Bouras (Leiden University) käsitteli marokkolaisten siirtolaisten identiteettiä alankomaalaisessa yhteiskunnassa, ja sosiologian tohtorikoulutettava Linda Gjokaj (Michigan State University) afrikkalaisten maahanmuuttajanaisten taloudellista liikkuvuutta sukupuolen näkökulmasta. Korealainen sosiologian maisteriopiskelija Bo-mi Kim (Seoul National University) puolestaan tarkasteli korealaisen naisten ja yhdysvaltalaisen miesten liittojen stigmatisoitumista

toisen maailmansodan jälkeen. Työryhmän puheenjohtajana ja kommentaattorina toimi historian apulaisprofessori Roberta Pergher Kansasin yliopistosta.

Toisenlaisia lähtökohtia ja näkökulmia tarjosivat esimerkiksi demografiaan tai maantieteeseen perustuvat työryhmät, joihin valitettavasti en useimmiten ehtinyt, sillä vaihtoehtoja oli paljon. Useissa työryhmissä oli mukana sekä laadullisten että kvantitatiivisten menetelmien kanssa operoivia tutkijoita, joten kattaus oli monipuolinen. Perhettä historiallisena ilmiönä tarkasteltiin mm. *Family and Marriage Across Time and Space (II)* -istunnossa, missä lähdemateriaali oli tilastollista, tiukasti kvantitatiivista ja myös etnologin vahvasti vakuuttavaa. Beatrice Moring (University of Cambridge, Cambridge Group for the History of Population) esitti suomalaisiin lähteisiin pohjaten, kuinka pohjoiseurooppalaisessa yhteiskunnassa naisen taloudellinen työpanos oli 1800-luvun kuluessa perheen päänä pidettyyn mieheen verrattava. Japanilainen sosiologian jatko-opiskelija Emiko Ochiai (Kyoto University) puolestaan tarkasteli japanilaisia tilastoja. Paperissaan *Children out-of-wedlock in Japanese seaside villages, 18–19th centuries* hän osoitti, että avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten asema oli kyseisenä aikana lähes avioliitossa syntyneiden veroinen.

Kaiken kaikkiaan työryhmät toimivat hyvin. Aikataulut pitivät täsmällisesti, keskustelu oli aktiivista ja erityisen kiitoksen ansaitsee toimiva puheenjohtaja ja kommentaattori -käytäntö. Kommentaattorit toimivat työryhmän ajatusten kokoajina ja sen lisäksi antoivat palautetta papereista. Julkinen kritiikki ja papereista saatava palaute saattavat jossain tapauksessa olla epämiellyttävää ja negatiivisesti arvottavaa, mutta Chicagon konferenssin kommentoinnit olivat säännönmukaisesti rakentavia ja mikä parasta, koko työryhmän kannalta aihetta yhteen punovia. Onnistuneissa puheenvuoroissa kommentaattorit vetivät esitelmien langat yhteen ja jättivät näin selkeän kokonaiskuvan kuulijoille. Ongelmallisinta työryhmien toiminnassa oli yleisön ja osallistujien epätasainen jakautuminen. Siinä missä toisissa istunnoissa oli vain yksittäisiä kuulijoita, toisissa väentungos ulottui käytävälle. Yhtä kaikki, näin laajan konferenssin väistämättömänä ongelmana lienee, ettei kaikkiin ryhmiin ole mahdollista saada tasaista määrää esitelmiä, kuulijoita tai kommentointia.

CHICAGO JOULUN ALLA

Loppuvuoden Chicago tarjosi konferenssivieraille kylmän kelin, mutta erittäin toimivan tapahtuman hienossa ympäristössä. Itselleni Chicagon matka oli onnistunut kokemus sekä tutkijana että turistina. Usean vuoden jälkeen tapahtuma oli jälleen siirretty alkusijailleen Palmer House -hotelliin, mikä oli vanhoille konferenssivieraille varmasti mieluisaa. Majoituksen, työpajojen ja illanvieton pitäminen samassa rakennuksessa oli logistiikan kannalta erinomainen ja toimiva ratkaisu, mutta ne, jotka matkustivat toiselta puolen palloa, menettivät paljon, mikäli eivät tutustuneet kaupungin muihin osiin. Harmillista on, että monien seminaarikävijöiden viikko hujauti lähestulkoon yhden hotellin seinien sisällä ja joulutunnelmassa kylpevä Chicago jäi näkemättä. Kaupunkina Chicago oli yllättävän helposti lähestyttävä, värikäs ja pieni. Konferenssin puitteissa ilahduttavaa oli huomata suomalaisen tutkimuksen hyvä taso ja ajankohtaiset aiheet. Kontaktien luominen ja uusien tutkimustapojen näkeminen tuovat kerta

Kaisa Nissi: Muuttoliikettä, politiikkaa ja joululauluja

toisensa jälkeen intoa myös omaan tekemiseen. Oma konferenssini päättyi harmittavasti jo lauantaina. Pitkien lentomatkojen vuoksi aikaa paluulle oli varattava siten, että lauantai-illan vastaanotto sekä sunnuntain ohjelma jäivät tällä kertaa näkemättä.

Filosofian maisteri Kaisa Nissi valmistelee väitöskirjaansa monikulttuurisista perheistä Jyväskylän yliopistossa historian ja etnologian laitoksella.